

BOEKBESPREKINGEN

Tröger, R. & P. Hübsch, 1990. *Einheimische Großpilze*. Bestimmungstabellen für Pilzfreunde. Gustav Fischer Verlag, Jena, 247 p., 814 lijntekeningen. Prijs DM 34,-.

Eenvoudige en voor iedere natuurliefhebber bruikbare determinatiesleutels zijn v.w.b. paddestoelen moeilijk te vinden. De echte mycologische determinatiewerken staan meestal bol van het vakjargon. Hierdoor afgeschrikt beperken velen het determineren van hun vondsten dan ook tot het vergelijken met de platen in één van de vele, rijk van gekleurde afbeeldingen voorziene paddestoelenboeken, een weinig betrouwbare methode.

Het hier besproken boek van Tröger en Hübsch poogt hier wat aan te doen. Na een inleiding van 2 pagina's tekst volgen 109 platen. Elke plaat beslaat 2 pagina's en vormt een vaak rijk geïllustreerde tabel (zie figuur). De verwijzing naar de verschillende alternatieven geschiedt door middel van pijlen. Op deze wijze is de sleutel zoveel mogelijk uitgetekend. Uiteraard kan tekst niet vermeden worden, maar vaktermen worden frequent uitgetekend of uitgelegd. Bij de tekeningen wordt met kleine pijltjes op de essentiële kenmerken gewezen, al zijn deze niet altijd even gelukkig gekozen. Aanvankelijk verwijzen de diverse takken naar vervolgtabellen. Daar waar soorten worden uitgesleuteld staat op de rechterpagina steeds een zeer korte diagnose, de Duitse en de wetenschappelijke naam, een aanduiding van de eetbaarheid en een verwijzing naar een of meer duitstalige boeken met gekleurde afbeeldingen, waaronder het bekende "Handbuch für Pilzfreunde" van Michael, Hennig en Kreisel en "Der Große Pilzführer" van Cetto.

Het boek beoogt duidelijk een aanvulling op de reeds bestaande literatuur te zijn. Voor de biologie van paddestoelen, voor uitgebreide literatuurverwijzingen, etc wordt verwezen naar andere werkjes. Gekleurde platen komen in het boek zelf niet voor en de literatuurlijst omvat slechts 18 titels, waaronder vreemd genoeg het antiquarische "Die Blätterpilze .." van Ricken (1915). Wel zijn uitgebreide indexen opgenomen van Duitse en wetenschappelijke namen (met nog al wat synoniemen) van de opgenomen fungi. Aan de binnenzijde van de kaft vindt men een millimeter-verdeling en uitleg van enige vaktermen.

Het boek gebruikt behalve geur en smaak alleen met het blote oog of eenvoudige loupe zichtbare kenmerken. Hierdoor ontstaan soms wel merkwaardige tabellen. In de tabel van de bekerzwammen worden zowel echte bekerzwammen als *Peziza* en *Oridea* als de nestzwammetjes *Cyathus* en *Crucibulum* uitgesleuteld. En de morieljes staan in één tabel met de stinkzwammen vanwege het netvormig geplooi-de hoedoppervlak.

In totaal worden 700, meestal in Duitsland algemene soorten uitgesleuteld. Dit is tevens een belangrijke beperking van het boek. Van de tien niet zeldzame duin-soorten die ik er mee probeerde uit te sleutelen stonden er 3 niet in. De overige 7 determinaties verliepen vlot, maar helemaal zeker is een determinatie nooit door het grote aantal soorten dat niet is opgenomen. Een groot voordeel van dit boek boven een plaatjesboek is wel dat de gebruiker al doende goed naar de belangrijke

Hinweis:
Siehe auch Tafel 79;
Hut mit schwärzlichen
Schuppen auf gelbbraunli-
chem Grund; Stiel abste-
hend sparrig-schuppig;
bei Fichten, höhere Lagen
Medusenhaupt, kein
Speisepilz, MHK IV, 232

Hut weißlich, gelb, ocker-
gelb, gelbbraun, rotbraun

Ring doppelt; Stiel
1,5–2,5 cm Ø; Sporen-
pulver purpurgrau-
bis violett-schwarz

Hut 8–15 cm Ø (bei Kulturformen bis 25 cm), weißlich,
gelb-rotbraun, klebrig, trocken glänzend, Rand behangen,
Lamellen jung graulich, alt schwarzviolett; Stiel gelbweiß,
7–20 cm lang, an der Basis mit weißen Strängen; Fleisch
weiß, schwacher Rettichgeruch; auf Stroh, Rinde, Garten-
erde, 6–10

Riesen-Träuschling
Kultur-Träuschling
Stropharia rugosoannulata
Speisepilz
MHK IV, 259, 260 / Ce 54

Pilz längs durchschneiden,
Lamellen am Stiel
angewachsen

Ring stark gefurcht (krön-
chenförmig); Sporen-
pulver purpurgrau-
braun

Hut ocker bis zitronengelb, 3–6 cm Ø, klebrig, alt rauh
schuppig, Rand behangen, Lamellen jung lilä, alt violett-
schwarz, Schneide weißflockig; Stiel 4–5 cm lang,
4–7 mm Ø, weißlich; Fleisch weißgelb, mild, Rettichge-
ruch; Sporenpulver purpurgrau-
braun, auf Wiesen, Äckern,
7–11

Krönchen-Träuschling
Stropharia coronilla
Speisepilz
MHK IV, 258 / Ce 440

Ring einfach, Stiel Ø
1–7 mm

Stiel unter dem Ring filzig-
striglig; Hut ockergelb,
rötlichbraun, mit weißen
Schuppen

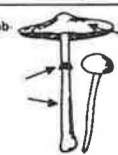

Hut 3–6 cm Ø, oft mit Spitze. Schuppchen konzentrisch
angeordnet, klebrig; Lamellen olivpurpur, alt schwarzlich,
Schneide weißflockig; Stiel 10–15 cm lang, 5–8 mm Ø,
gelbbraun, dünn, Fleisch weißlich; auf Laub in Buchenwal-
dern, 8–11

Schuppiger Träuschling
Stropharia squamosa
Giftpilz
MHK IV, 251a / Ce 909

Stielring glatt

Stiel unter dem Ring kleb-
rig-glänzend; Hut gelb,
ockergelb, ohne
Schuppen

Hut gelb, ockergelb, 1–3 cm Ø, stark klebrig, glänzend;
Lamellen hellgrau, alt olivbraun, Schnitten gelbweiß; Stiel
4–6 cm lang, 1–3 mm Ø, Ring undeutlich; Wiesen,
Weiden; 6–11

Halbkugelförmiger Träuschling
Stropharia semiglobata
var. *semiglobata*
Giftpilz
MHK IV, 253

Pilze mit dunkelbraunem,
violettbraunem od. pur-
purfarbtem Sporen-
pulver; Stiel mit Ring

Stiel 10–17 cm lang; Stiel mit Ring, auf Kuhlfladen

Stropharia semiglobata
var. *stercoraria*
Giftpilz
MHK IV, 254 / Ce 55

Sporenpulver dunkelvio-
lettbraun

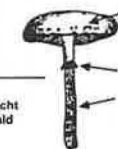
Fleisch weiß, weich,
Geschmack u. Geruch
schwach nach Rettich;
Stiel 5–8 cm lang,
5–10 mm Ø; Ring derb,
dauerhaft, Nadelwald, an
modrigem Holz, 8–11

Hut 2–7 cm Ø, feucht sehr schleimig, trocken glänzend u.
ockergelb auslassend, Rand weiß behangen, Oberhaut
abziehbar, Lamellen jung gelbbraun, alt purpurbraun,
Schneide weißflockig; Stiel grünlichblau, auch grünbraun,
unterhalb des Ringes weißschuppig flockig, hohl,

Grünspan-Träuschling
Stropharia seruginosa
Speisepilz
MHK I, 42 / Ce 53 / SKE 190

Hut mit grünlichen od.
bleugrünlichen Farbto-
nungen

Lamellenschneide weiß;
Pilz auf Wiesen, Weiden

Hut 2–4,5 cm Ø, himmel- bis grünlichblau, ockergelb
gefleckt auslassend; Rand behangen, Lamellen jung hell-
braun, alt dunkelbraun; Stiel grünbraun, unter dem Ring
weißflockig-schuppig, 4–10 cm lang, 2–4 mm Ø; Ring ver-
gänglich, 8–11

Blaülicher Träuschling
Stropharia albocyanes
Speisepilz
SKE 188

Sporenpulver dunkelbraun
(ohne Violetttönung)

Lamellenschneide nicht
weiß; Pilz im Laubwald

Hut dunkles Grünblau, weitere Merkmale (außer Lamellen-
schneiden) wie bei *Stropharia albocyanes*

Blauer Träuschling
Stropharia caerulescens
= *S. cyanea*
Speisepilz
Ce 1313

Lamellen frei, erreichen
den Stiel nicht
siehe Tafel 81

kenmerken leert kijken en al wat van de bijhorende vaktermen leert. Dit maakt de overstap naar de meer volledige flora's aanzienlijk eenvoudiger.

Een sterk punt van de flora is dat regelmatig terug wordt verwezen naar andere tabellen zodat recht wordt gedaan aan de natuurlijke variatie. Een zwak punt is het formaat: het boek is met zijn 25 bij 17 cm ruim te groot voor een jaszak. Het Duits is opvallend eenvoudig gehouden en zal voor de meeste Nederlanders nauwelijks problemen opleveren.

Voor beginners is dit zeker een leuk en nuttig boek en ook de prijs is gezien de fraaie uitvoering (goed gebonden en harde kaft) zeer billijk. Het boek is ook aanwezig in de bibliotheek van de N.M.V.

Leo Jalink

Breitenbach, J. & F. Kränzlin, 1991. Pilze der Schweiz, Band 3, Röhrlinge und Blätterpilze, 1. Teil: Strobilomycetaceae und Boletaceae, Paxillaceae, Gomphidiaceae, Hygrophoraceae, Tricholomataceae, Polyporaceae (lamellige). Verlag Mykologia, Luzern. 364 pp, 450 kleurenfoto's, 464 fig. Prijs 148 SFR ofwel f 215,- (er zijn ook even dure Franse en Engelse edities).

Dit is het derde deel van een nu reeds beroemde serie mycologische plaatwerken. Het succes van deel 1 (Ascomyceten) en deel 2 (Aphylophorales) was gezien de hoge kwaliteit van de kleurenfoto's terecht zeer groot. Deel 3 zal het echter moeilijker krijgen. Er komen steeds meer boeken met steeds mooiere kleurenfoto's. Voor Europa bijvoorbeeld Dähncke & Dähncke, 700 Pilze in Farbfotos (1979), voor Noord-Amerika Aurora, Mushrooms demystified (1986) en het ongelooflijk mooie boek van Imazeki, Otani & Hongo, Fungi of Japan (1988) waarin we helaas alleen de Latijnse namen kunnen lezen.

Wat het boek van Breitenbach & Kränzlin echter een klasse apart maakt zijn de tekeningen van microscopische kenmerken die naast elke foto zijn geplaatst. Uiteraard wordt van elke soort een (zeer beknopte) synonymie en een macroscopische en microscopische beschrijving gegeven, gevolgd door een korte discussie, die echter meestal zeer relevante en bij-de-tijdse informatie bevat.

Het is erg gemakkelijk soorten op te zoeken daar ze alfabetisch gerangschikt zijn. Dat heeft echter ook een nadeel, namelijk dat in grote geslachten verwante soorten ver uit elkaar kunnen staan.

Bij gebruik van dit boek is het belangrijk in gedachten te houden dat beschrijvingen en tekeningen slaan op de gefotografeerde collectie en geen beeld geven van de variabiliteit van de soort. Een pluspunt is dat de betreffende collecties worden genoemd en geconserveerd werden, zodat controle achteraf altijd mogelijk is.

Er worden 450 soorten uitgesleuteld, behandeld en afgebeeld; op elke rechter pagina steeds drie onder elkaar met naast de foto de set figuren van microscopische eigenschappen en de drie corresponderende beschrijvingen met discussie op de tegenoverliggende pagina. Voor de grote soorten zijn de foto's soms wat klein (10,5 x 8,2 cm). De kwaliteit van de foto's is in het algemeen goed tot zeer goed. Maar de drang naar zo groot mogelijke volledigheid heeft toch weer geleid tot het

opnemen van foto's die beter weggelaten hadden kunnen worden, bijvoorbeeld nr. 54 *Tylophilus felleus* (slecht), nr. 134 *Armillaria mellea* s.str. (nauwelijks details zichtbaar), nr. 135 *Armillaria ostoyae* (atypisch door witte in plaats van donkere schubjes op de hoed), nr. 182 *Clitocybula dryadicola* (zeer drukke achtergrond) en nr. 192 *Collybia fusipes* (zeer slecht). De opname van nr. 293 *Marasmius* spec. uit een tropische kas is zelfs vrijwel zinloos. Gelukkig staan hiertegenover vele goede tot zeer goede afbeeldingen van weinig geportretteerde soorten, zoals *Boletus depilatus*, *Chalciporus amarellus*, *Hygrocybe calciphila*, *Fayodia gracilipes*, *Marasmius hudsonii*, *Mycena picta* en *M. silvae-nigrae*, en uiteraard een flinke reeks (sub-)alpine soorten.

Een aardige bijkomstigheid is dat het boek is opgedragen aan Dr. R.A. Maas Geesteranus ter gelegenheid van zijn 80^e verjaardag.

Deel drie van de Pilze der Schweiz is een dijk van een boek, maar er wordt helaas ook een dijk van een prijs voor gevraagd en . . . er komen nog twee delen die aan de plaatjeszwammen gewijd zijn. Mijn bezwaar tegen de prijs is niet subjectief. De kosten zijn hier ongeveer f 0,48 per kleurenfoto, bij de eerder genoemde boeken: Dähncke & Dähncke ongeveer f 0,12 (ook in Zwitserland uitgegeven), Aurora ongeveer f 0,10, Imazeki, Otani & Hongo ongeveer f 0,09. Ook in het nieuwe boek van Phillips over de fungi van Noord-Amerika is die prijs ongeveer f 0,10.

C. Bas

B. Cetto, 1989 1^e Ed. / 1991 2^e Ed. I funghi al vero 6. 718 pag., 478 kleurenfoto's. Arti Grafiche Saturnia. Trento.

Dit is het zesde deel in de bekende reeks plaatjesboeken van deze onlangs overleden auteur. Van alle groepen zwammen, ook slijmzwammen, worden soorten afgebeeld, in totaal 435.

Per soort wordt een summiere beschrijving gegeven, die niet gebaseerd hoeft te zijn op het afgebeelde exemplaar. De platen zijn van wisselende kwaliteit. Sommige zijn zeer fraai, en alle belangrijke kenmerken zijn er dan op te zien, andere doen denken aan het verhaal van de roverhoofdman ('Het was nacht, stikdonkere nacht...') of zijn nogal wazig. Het gevoel dat de paddestoelen te groot zijn voor het formaat van het boek komt ook nogal eens boven. Maar vergeleken met het eerste deel, waarin veel paddestoelen overbelicht zijn, zijn de foto's gemiddeld stukken beter. Niet altijd klopt de naam die bij de paddestoel staat, zo is *Typhula erythropus* waarschijnlijk *Pistillaria setipes* en de als *Laccaria tortilis* afgebeelde zwam een andere Fopzwammensoort. De volgorde maakt her en der een willekeurige indruk (de geslachten *Volvariella* en *Pluteus* staan bijvoorbeeld een eind uit elkaar).

Omdat het al het zesde deel van de serie is, staan er relatief veel bijzondere en ons onbekende soorten in. Samen met de overige vijf delen geeft dit deel een uitgebreid overzicht van de Europese mycoflora.

Else C. Vellinga

Societat Catalana de Micologia. Bolets de Catalunya I (1982) - IX (1990). Elk deel met 50 losse foto's.

Societat Catalana de Micologia. Fichas tecnicas I (1983) - VII (1990). Losbladige beschrijvingen, wisselend aantal per deel. Beide series zijn uitgegeven in samenwerking met de Caixa de Barcelona (Bank van Barcelona).

Recentelijk verwierf de NMV-bibliotheek alle tot nu toe verschenen delen van dit vrij luxueus uitgegeven, gesponsorde, losbladige plaatwerk, en de er min of meer parallel aan lopende serie met gebundelde beschrijvingen ("Fichas") waarvoor onze Catalaanse zustervereniging de foto's en teksten leverde. De foto's van de "Bolets" zijn afgedrukt op zeer stevig glanzend papier (22 x 17 cm) en in sets van 50 opgeborgen in een omslag. Onder de foto staat alleen de Latijnse en Spaanse naam; op de achterzijde staan de naam, een naamsverklaring, gegevens over de vindplaats en de naam van de fotograaf. Daaronder, in twee kolommen een korte beschrijving, links in het Catalaans (vaak door Ramon Pascual, soms door anderen), rechts in het Spaans door een vrij groot aantal verschillende schrijvers. De beschrijvingen beperken zich tot de macroscopische kenmerken en enkele opmerkingen over verwisselbaarheid met andere soorten, habitat en eetbaarheid. De afgebeelde soorten zijn alleen macromyceten, behorende tot Agaricales, Aphyllophorales, Gasteromyceten, Discomyceten, enkele Pyrenomyceten, 4 Myxomyceten, 2 Fungi imperfecti en een enkele roest. De rangschikking is, per aflevering, alfabetisch volgens de Latijnse genusnamen maar vertegenwoordigers van grotere genera zijn verspreid over alle afleveringen. De gebruikers kunnen uiteraard zelf voor een andere rangschikking kiezen.

De "Fichas Tecnicas" zijn gebundelde beschrijvingen van ongeveer 1/3 van de in de "Bolets" afgebeelde soorten, vermeerderd met nog een 60 tal andere soorten. De "Fichas" geven twee pagina's tekst, die bestaat uit met schematische zwart-wit tekeningen geïllustreerde beschrijvingen. Deze betreffen naast macroscopische ook microscopische kenmerken, en voorts gegevens over habitat, synonymie en verwijzingen naar de betreffende illustratie in de "Bolets" en, de sleutels in de laatste druk van Moser (!). Zijn de "Bolets" alleen bedoeld voor beginners, de "Fichas" mikken op de categorie van de gevorderden.

Onder de in beide series opgenomen soorten behoort het merendeel tot de vaak afgebeelde, algemene soorten, die ook bij ons voorkomen, maar een niet onbelangrijke minderheid betreft Zuid-europese soorten, waarvan goede afbeeldingen in kleur zeldzamer zijn. De kwaliteit van de foto's is wisselend; een meerderheid is zonder meer goed tot zeer goed te noemen; onder de minder geslaagde opnamen zijn er o.a. enkele met een hinderlijk groen- of blauw-zweem. De zwart-wit tekeningen zijn sterk geschematiseerd. De omslagen van beide series hebben aan de voorkant een kleurplaat en de "Bolets" hebben bovendien aan binnen- en achterzijde afleveringen van een verklarende woordenlijst, deels met schematische tekeningen, gegevens over bomen (mycorrhiza-partners), gegevens over de lokale mycologische vereniging en haar geschiedenis en indices.

Per saldo kunnen we spreken van geslaagde publicaties, die zich, door de

losbladige opzet, de kwaliteit en het formaat, o.a. goed zullen lenen voor cursussen en tentoonstellingen.

Belangstellenden kunnen de verschenen 9 delen van de "Bolets" kopen door 1300.- Pesetas per deel over te maken m.b.v. een internationale postgirocheque, t.n.v. de Societat Catalana de Micologia, Distribucio Apartat No. 186, - 08330 Premia de Mar, Spanje, onder vermelding van het gewenste. Bestellingen van minder dan 9 afleveringen zijn belast met 30% verzendkosten; dit wordt 8% bij bestellingen van 9 of meer afleveringen.

H. A. van der Aa

UIT DE TIJDSCHRIFTEN

Samenstelling H.A. van der Aa

Beiträge zur Kenntnis der Pilze Mitteleuropas V (1989), VI (1990) en VII (1991); aangeschaft: juli 1991. Het verschijnen van deel VII van deze uitgave van de Arbeitsgemeinschaft Mykologie Ostwürttemberg (AMO) was aanleiding om ook de twee vorige afleveringen aan te schaffen en hier kort te refereren. Het betreft jaarlijks uitgegeven bundels met artikelen die vnl. over macromyceten (inclusief myxomyceten) gaan, die voor een groot deel ook van belang zijn voor de studie van de Nederlandse mycoflora en soms ook van de hand komen van NMV-leden. Een volledige opsomming van alle artikelen zou op zijn plaats zijn maar neemt in het kader van deze rubriek toch te veel ruimte. Een greep dus: In deel V staan artikelen over radioactiviteit bij paddestoelen, de invloed op paddestoelen van bemesting van bossen (door Th. Kuyper), en artikelen met beschrijvingen van *Entoloma*, Sect. *Rhodopolia* (M. E. Noordeloos), *Psathyrella* (met o.a. 4 kleurenfoto's), *Coprinus*, *Conocybe*, een bewerking van *Flammulaster*, een aantal *Ramaria*-soorten, een bewerking met sleutel van *Pterula*, en onder de vele beschreven disco's o.a. sleutels voor *Geopora*, *Tarzetta* en de 4-sporige soorten van *Calycellina*.

Deel VI is geheel aan de myxomyceten gewijd en opgedragen aan Mevr. Nannenga-Bremekamp. Naast kortere artikelen met beschrijvingen wordt het tweede deel van deze uitgave in beslag genomen door deel 2 van "Die Pilze Ost- und Nord-Württembergs", waarin L. & G. Krieglsteiner aan de hand van 146 regionale kaarten en 70 kaarten van W. Duitsland alle bekende verspreidingsgegevens van Myxomyceten publiceren en commentariëren.

Deel VII bevat een aantal artikelen over bescherming en kartering van paddestoelen. Voorts artikelen over *Cheimonophyllum candidissimum*, *Marasmius buxi*, *Stropharia aurantiaca*, *Leucoagaricus bresadolae* en het *Leucocoprinus badhamii*-complex, een aantal "neue, seltene, kritische Makromyzeten in Westdeutschland", door G.J. Krieglsteiner, met o.a. nieuwe combinaties, meestal voor subspecifieke taxa, van diverse boleten, *Coprinus*-, *Entoloma*-, *Galerina*-, *Inocybe*-, *Lactarius*- en *Lepista*-soorten. R. Kärcher, & D. Seibt behandelen de Subsectie *Virescentinae*